```
Dagens föreläsning: Rekursiva algoritmer, referenser och minne {
    vi ska:
```

- Kika på rekursiva mönster
- Göra en binär sökfunktion
- Skriva en rekursiv fibonaccialgoritm
- Undersöka dynamiska alternativ
- Lära oss hur callstacken fungerar
- Förstå minne och referenser i Java
- Prata om tidskomplexiteter och variablers livslängd
- Förstå basfall

Mail:

carl-johan.johansson@im.uu.se

Vad är en algoritm?

- I grund och botten är de kod som försöker lösa ett specifikt
 problem. Ofta är de abstrakta koncept med mer än en implementation
- En algoritm beskriver en högre nivå av abstraktion än hårdvaran som den körs på. Den är inte fysiska operationer för en maskin av typen "lyft en spak", "sänk en nål", osv
- 10 En algoritm beräknar någonting och kan producera nya resultat 11 – beroende på sin indata
 - "En algoritm är som ett recept" är därför egt. en dålig analogi

Algoritmer är mjukvara (eller?)

Weaving software into core memory by hand

157K views • 13 years ago

oisiaa

The software of the Apollo guidance computer was hand woven into rope core memory.

- Hårdvaruutvecklare bygger arkitektur, programmerare bygger program och algoritmer. Gränsen kan dock vara flytande
- Under månlandningen sydde man t.ex in program i minnet och skapade hårdkodade algoritmer för att beräkna landningskoordinater

Varför lär vi oss algoritmer och datastrukturer?

- Om man vill programmera behöver man en djupare förståelse för vad som händer under lagren av abstraktion
- Church-Turing-hypotesen gör gällande att alla datorer i grund och botten är likadana
- Det här innebär att datastrukturer och algoritmer ofta gör samma saker: de är något vi använder för att manipulera minne, och minne ser likadant ut överallt
- Arrayer, listor, sorteringar, osv finns i alla språk

"Bad programmers worry about the code. Good programmers worry about data structures and their relationships."

Linus Thorvalds

Vad kännetecknar ett programmerings-|språk?

- Ett programmeringsspråk är ett lager av abstraktion som vi använder för att ge instruktioner till en dator
- Kontrollflöden definierar programmeringgspråk. De är strukturer som manipulerar programflödet på något vis, och påverkar därmed även tidskomplexiteten. Exempel på kontrollflöden inkluderar:

```
Selektion If-satser
Iteration for-loopar, forEach-loopar, while-loopar
Felhantering Try-catch, undantagsfel
Metodanrop Utomstående kodblock som körs
```

- Rekursion är ytterligare en typ av kontrollflöde

Vad är rekursion?

 Rekursion uppstår när någonting definieras i termer av sig självt

- Självrefererande kod (ex: metod som anropar sig själv), dvs en instans som levererar en instans av sig själv
- Inte bara ett koncept inom programmering
- Från latinets recurre:
 "spring tillbaka"

```
public static String inputName(Scanner scanner)
{
    System.out.println("Skriv in ditt namn: ");
    String input = scanner.nextLine();

    if(input.isEmpty())
        return inputName(scanner);
    else
        return input;
}
```

- Ett av de mest fundamentala koncepten för hur världen och vi själva är uppbyggda

"To understand recursion, one must first understand recursion."

Stephen Hawking

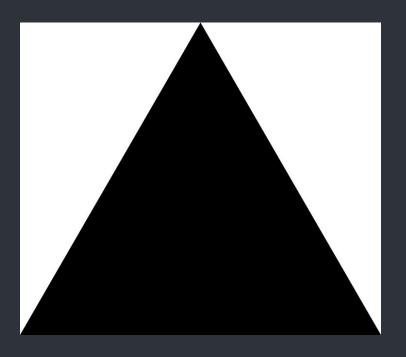
Fraktaler

Mandelbrotfraktalen

- Benoit B. Mandelbrot
- Arbetade på IBM på 70- och 80-talet
- Upprepar sig i all oändlighet

Sierpinskitriangeln

- Oändlig fraktal som ritar upp en liksidig triangel som sedan delas in i tre mindre trianglar, vilka i sin tur delas in i tre ännu mindre, osv
- 1999 upptäckte man att fraktalantenner, antenner med självrefererande design som påminde om Sierpinski, var mer stabila än traditionella
- Har haft stor påverkan för wifibaserad kommunikation

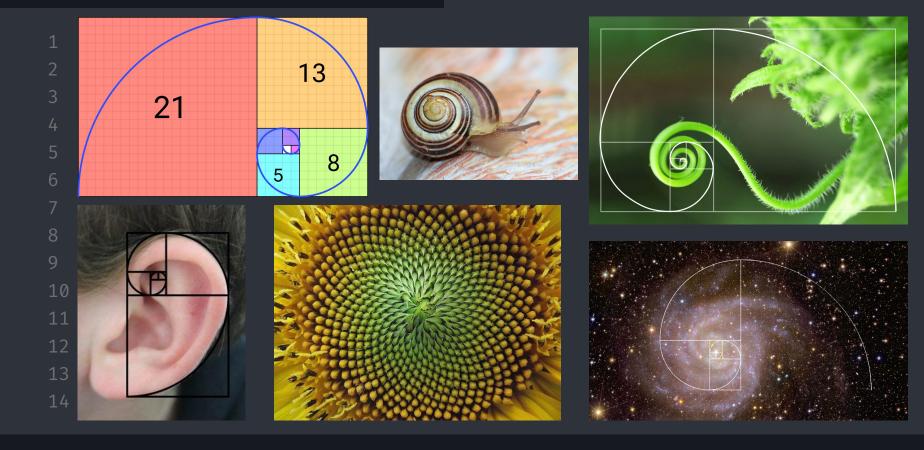

Fibonaccisekvensen

```
n: 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, ....
F(n) = F(n-1) + F(n-2)
F(9) = F(8) + F(7) = 13 + 8 = 21
- Varje nytt tal i sekvensen är produkten av de två föregående
```

Fibonacci.java

Fibonacci.java

Romanescobroccoli

Biologisk rekursion

3

4

6

7

8

์ เด

11

12

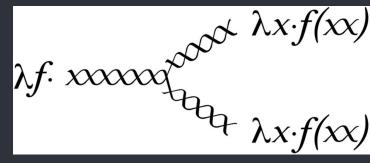
Celldelning:

- Sker naturligt i kroppen
- Varje cell duplicerar sig själv och upprepar sedan samma mönster

Plantor:

- Phyllotaxis: mönster i hur blad och frön organiseras
- Fibonaccisekvensen optimerar packning och minimerar överlapp

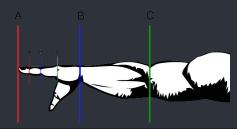
"Replication in biological systems is intuitively similar to recursion in computational systems."

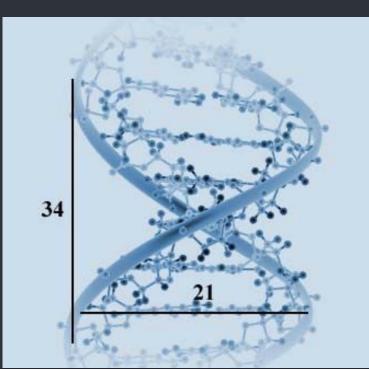

Biologisk Replikationsgaffel: DNA-delning i två nya sekvenser

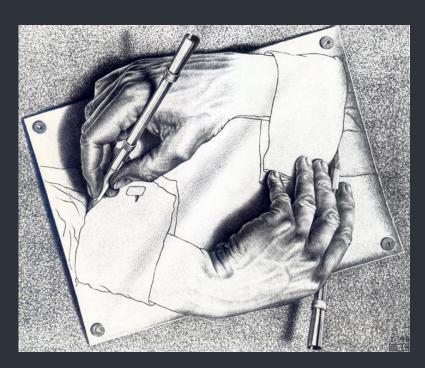
Det gyllene snittet (golden ratio)

- Längden på en kurva i en DNA-spiral är 34 Ångström. Bredden på spiralen är 21 Ångström.
- Förhållandet mellan fibonaccitalen närmar sig ~1.618 och kallas det gyllene snittet
- 10 Finns i naturen, i konsten, osv

Rekursiv konst

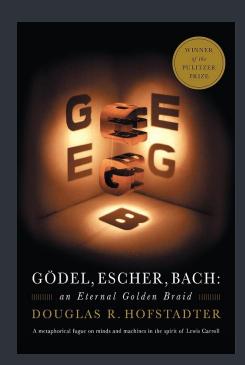

Filmtips: MC Escher - Journey to Infinity https://www.imdb.com/title/tt8297550

Boktips: Gödel, Escher, Bach

"In the end, we are self-perceiving, selfinventing, locked-in mirages that are little miracles of self-reference"

- Level up från Charles Petzolds bok Code
- Skriven av datorvetaren och kognitionsforskaren Douglas Hofstadter som fick en Pulitzer
- Handlar till stor del om rekursiva mönster i musik, konst, matematik, datorer och mänskligt medvetande

Rekursion i programmering

- Skillnad på rekursion och iteration: en while-loop är inte rekursiv även om den upprepas
- Rekursiva metoder anropar sig själva för att dela upp ett problem i mindre och mindre delar
- Kräver ett basfall så att de någon gång slutar anropa sig själva
- Undviker kodduplicering och kan lösa komplexa problem på simpla vis

3

т 5

6

8

9

LØ

12

13

 "Binär" eftersom den utför antingen/eller, inte för att den opererar på binära nummer

 Så kallad Divide-and-Conquer-algoritm: den tar ett problem och halverar det varje gång den körs

 Oerhört effektiv: kan hitta rätt värde i en lista på en miljard värden med enbart 30 sökningar

- Fungerar bara på sorterade samlingar

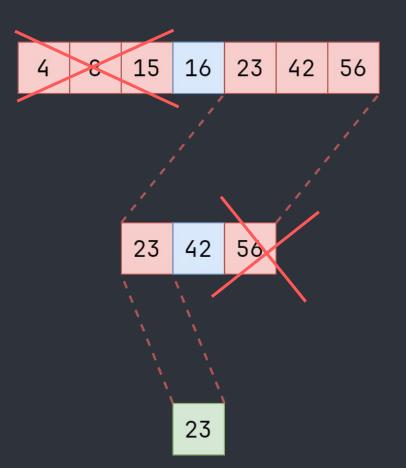
Exempel: Vi söker efter värdet 23

Om mittvärdet är 23, retturnera mittvärdet.

Annars: kolla om mittvärdet värdet är större eller mindre än 23.

Gör sedan ett rekursivt anrop och uteslut vänstra halvan av listan om värdet är större, eller den högra halvan om värdet är mindre. Kolla mittvärdet igen.

Upprepa tills värdet hittats, eller det inte finns några värden kvar.

[Kodexempel]

Koden finns i klassen BinarySearch.java i zipfilen

Snabb repetition: Hur vi bestämmer tidskomplexitet

- Vi letar efter den snabbast växande faktorn: de andra spelar ingen roll
- Multiplikation, subtraktion, jämförelseoperatorer och liknande behandlas som konstanter 0(1)
- En loop som körs n gånger får komplexiteten O(n)
- Nästlade loopar får <mark>O(n²</mark>)
- Tre nästlade loopar får komplexiteten O(n³)

```
Tidskomplexiteten för Divide-and-
Conquer-algoritmer

    Binär sökning får tidskomplexiteten O(logn)

 - Ni är bekanta med tidskomplexiteter som ökar, men här
  halveras den varje gång algoritmen körs!
 - Viktigt att skilja på O(logn) och O(n * logn):
  O(logn) : Tiden ökar logaritmiskt med antalet n
  O(n * logn): Tiden ökar linjärt med antalet n,
```

PLUS en logfaktor log n.

```
Exempel på hur de skiljer sig åt
 (Kom ihåg att ordo är värsta fallet)
Antal invärden
                    Antal anrop
                                        Antal anrop
                    O(logn)
                                        O(n * logn)
10
                    ~ 3
                                        30
100
                                        600
                    ~ 6
1,000
                      10
                                        10,000
10,000
                    ~ 13
                                        130,000
1,000,000
                      20
                                        20,000,000
1,000,000,000
                      30
                                        30,000,000,000
```

Rekursiv Fibonaccialgoritm

- En binär sökfunktion anropar sig själv en gång varje gång metoden körs
- En rekursiv fibonacci anropar sig själv två gånger i varje metodanrop
- Behöver precis som binär sökning ett stoppvillkor (basfall)
- Elegant och kort kod

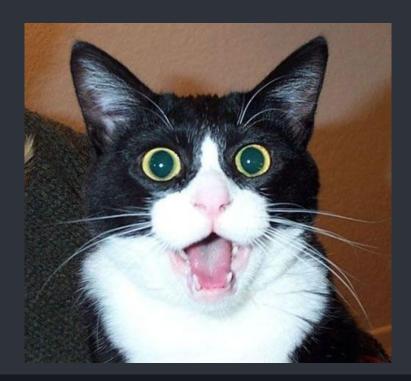
[Kodexempel]

Koden finns i klassen RecursiveFibonacci.java i zipfilen

Vad är det som händer?!

- Hur kan det krävas så många rekursiva anrop när det bara handlar om att plussa ihop 50 nummer??

- Det här hade gått att göra på papper utan 21 miljarder beräkningar!

Chockad programmerare

[Kodexempel på tavlan]

Det finns en bättre bild i Recursive_fibonacci_tree.pdf

Tidskomplexiteten för rekursiv fib

```
- Exempel på tidskomplexiteter ni stött på tidigare
   Varje gång antalet n dubblas:
   0(n)
             linjär komplexitet
                                     tiden dubblas
   0(n^2)
             kvadratisk komplexitet tiden fyrdubblas
                                     tiden tiodubblas
   0(n^3)
             kubisk komplexitet
                                                        0_0
- Komplexiteten för rekursiv fibonacci är O(2^n)!
  Benämns som exponentiell tidskomplexitet
```

 Det här innebär att varje gång n ökar med 1 så dubblas tiden som krävs för att exekvera algoritmen

Saker som hela tiden fördubblas är inte bra!

– Exponentiell tillväxt är <mark>oanvändbar</mark> förutom vid väldigt små värden

6 – Liknar "Riskornen på schackbrädet": Man lägger ett riskorn på 1:a rutan och två på den 2:a, fyra på

den 3:e, åtta på den 4:e, osv

9 – Riset på den 64:e (sista) rutan 10 – kommer att väga <mark>ca 500 miljarder</mark> 11 – **ton**

¹² – Staplat på hög skulle det vara ca 9 ¹³ ggr längre än hela solsystemet

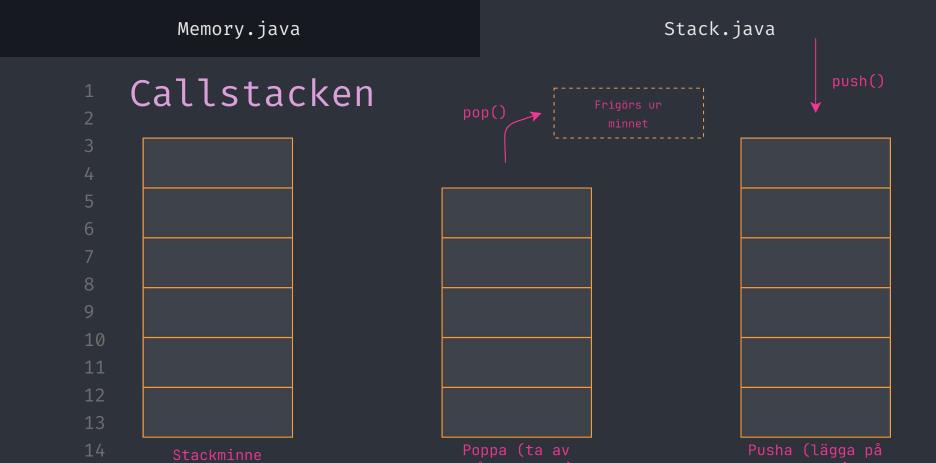

Skräckexempel: Ackermann

- Ackermannfunktionen var den första algoritmen man upptäckte som inte är primitivt rekursiv
- Rekursiv fibonacci har en exponentiell tidsutveckling,
 Ackermann har superexponentiell tidsutveckling
- Även för små inputvärden är outputen astronomisk
- Atomer i den observerbara delen av universum: 10⁸⁰
 Outputen för Ackermann som anropas med A(4,2): 10¹⁹⁷²⁸
- Skulle även ta längre tid att beräkna än åldern för universum självt

Minnestyper och -processer i Java

- För att förstå vad som händer med en rekursiv fibonacci behöver vi förstå hur minne fungerar i Java
- Två typer av minne: stackminne och heapminne
- Viktigt att ha koll på hur de fungerar, även om vi inte allokerar minne på egen hand i Java
- 10 Kan vara hjälpsamt att tänka på stacken som en prydlig
 11 stapel medan heapen är mer som en stor ostrukturerad hög
 - Stacken är liten, heapen är enorm

Vad lagras på stacken?

- Metodanrop (activation frames)
- Primitiva variabler (int, double, osv)
- Objektreferenser (själva objekten lagras däremot i heapminnet)
- Stackminnet är litet för att det ska gå fort att accessa

Defaultstorleken i 64-bitarsversionen av JVM är 1 MB (1024 KB)

12 13

```
Activation frames (metodanrop)

Varje gång ett metodanrop görs skapas en activation frame, också kallad stack frame, På callstacken
```

```
Typisk storlek mellan 20-100 bytes
```

```
1 lokal double (8 byte)
```

– Exempel för metod med:

```
1 returadress (8 byte i 64-bitsystem)
```

```
14 Summa: 8 + 8 + 4 + 8 + 8 = 36 byte
```

```
public static double[] calculate(int a, int b)
{
    double[] values = new double[10000];
    int localInt = a + b;
    double localDouble = localInt * 2.5;
    Arrays.fill(values, localDouble);
    return values;
}
```

Varför rekursiv fibonacci är ökänd

```
- Storlek på en activation frame för rekursiv fibonacci:
  1 int-parameter (4 byte)
  1 lokal int (4 byte)
  1 returadress (8 byte)
  4 + 4 + 8 = 16 byte
- Minne som teoretiskt omsätts för att beräkna fib(50):
  16 byte x 2075316483 metodanrop = 332 Gigabyte!!

    I verkligheten skrivs dock inte varje stack frame till RAM utan
```

hålls i en temporär cache; annars skulle det här ta timmar!

- En vanlig missuppfattning är att rekursiv fibonacci orsakar stacköverfyllnad (stack overflow), men antalet activation frames på callstacken samtidigt är aldrig större än fibonaccitalet man vill beräkna (om n = 50 så finns det max 50 frames samtidigt på stacken)
- En annan missuppfattning är att vi skriver all den där datan till minnet, men den existerar bara i temporära CPU-register: Vi skriver inte över samma 16 byte i minnet 20 miljarder gånger!
- Anledningen till att den här algoritmen suger är helt enkelt att den är så löjligt ineffektiv i sin tidsutveckling

Vad som händer på stacken vid rekursiva anrop

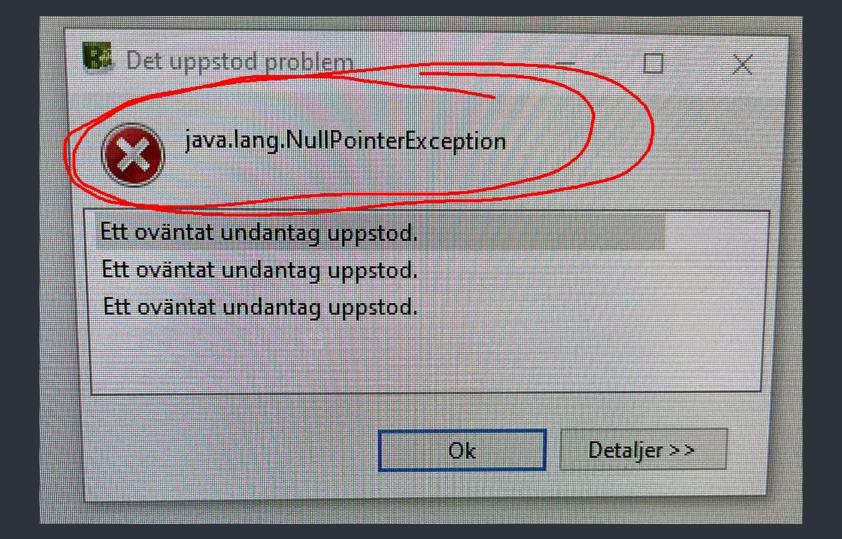
- 4
- Rekursiva anrop fungerar alltid enligt principen djupet först
- 7 I exemplet med fib(6) som vi ritade upp på tavlan utförs alltid
 8 det vänstra av de två anropen först, dvs fib(n-1)
- När ett av dessa så småningom når ett basfall (det vill säga anropas med 1 eller 0) och returnerar ett värde till föregående metod så kommer den direkt att anropa fib(n-2)
 - Blir lättare att förstå om vi tilldelar varje anrop en bokstav:

[Kodexempel på tavlan]

Det finns en bättre bild i Recursive_fibonacci_tree.pdf

Om referenser (pekare)

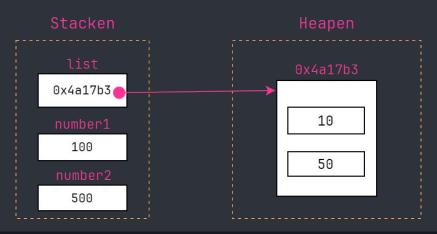
- En pekare är en variabel som lagrar ("pekar mot") en annan variabels minnesplats
- När någon nämner "referens" i Java är det egentligen en sorts pekartyp som man syftar till
- Pekare finns i alla moderna språk, men alla språk låter inte användaren hantera dem direkt
- En av de stora idèerna bakom Java var att programmerare inte längre skulle behöva bry sig om såna här saker
- Resultatet är 30 år av det här:


```
Hur referenser funkar i Java
```

- NullPointerException är ett så stort problem i Java att man uppfann ett helt språk, Kotlin, för att komma runt det
- I Java är alla objektvariabler egentligen referenser som pekar mot data som finns på heapen

```
9
10 ArrayList<Integer> list = new ArrayList⇔();
11 list.add(10);
12 list.add(50);
13 int number1 = 100;
14 int number2 = 500;
```


Ex 1: Kompileringsfel

```
public class Main
    public static void main(String[] args)
         String string;
         System.out.println(string.length());
                                    Variable 'string' might not have been initialized
                                    String string
                                    Range NullPointerExample
```

Ex 2: Kompilering trots nullpekare

```
public class Main
    public static void main(String[] args)
        String string = getStringValue();
        System.out.println(string.length());
    public static String getStringValue()
        return null;
```

Ex 3: Kompilatorn är bortfintad

```
public static void main(String[] args)
    ArrayList<String> list = getStringList();
    System.out.println(list.get(0));
public static ArrayList<String> getStringList()
    ArrayList<String> list = new ArrayList<>();
    list.add(null);
    return list;
```

- 3 4 5 6 7 8
- Java sköter det här automatiskt (i språk som C och C++ måste man däremot specificera vad man skickar in i en metod)
- Primitiva datatyper (int, double, osv) skickas som
 värde som parameterargument: det vill säga, de kopieras
- Objekt skickas som referenser: man vill inte ha kopior av stora arrayer, klassinstanser, osv

[Kodexempel]

Koden finns i klassen ValuesVsReferences.java i zipfilen

Varför referenser är viktiga att ||förstå

- De är intimt bundna till hur callstacken fungerar
- Utan uppdelningen mellan stacken och heapen hade vi inte kunnat skapa dynamiska program

Innan dynamisk minnesallokering **Assemblerprogram:** ; Ladda 5 i ackumulatorn ; Spara värdet i variabeln NUM1 : Ladda 3 i ackumulatorn ; Spara värdet i variabeln NUM2 ; Hoppa till subrutin ADD NUMS JSR ADD NUMS ; Programmet stoppar ADD_NUMS: LDA NUM1 : Ladda NUM1 i ackumulatorn ADD NUM2 : Addera NUM2 ; Lagra resultat i RESULT STA RESULT ; Återvänd från subrutin RTS NUM1: .BYTE 0 ; Minnesallokering för NUM1 NUM2: .BYTE 0 ; Minnesallokering för NUM2 RESULT: .BYTE 0 ; Minnesallokering för RESULT

Problem utan callstack:

Statisk minnesallokering kan bara jobba med fördefinierade resurser (NUM1, NUM2, RESULT)

ADD NUMS kan inte skapa någonting, t.ex. en array

Kan inte ta emot indata

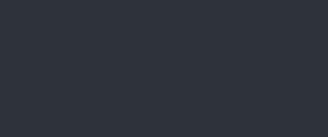
Anropas ADD NUMS på nytt ändrar den samma variabler

Callstacken möjliggjorde dynamisk allokering av minne

- Utan callstacken hade vi inte haft dynamisk minnesallokering
- Lisp var det första högnivåspråket tillsammans med Fortran
- Första språket med en callstackliknande struktur
- Subrutiner kunde plötsligt använda parametrar för att ta emot data och hade returvärden: vi fick våra första funktioner
- Lisp är naturligt rekursivt: alla datastrukturer använder rekursion som kontrollflöde

Callstacken är varför programmeringsspråk fungerar som de gör

- Anledningen till att variabler har en livslängd: när vi poppar en stack frame försvinner referenserna
- Anledningen till att metoder har parametrar: Vi behöver kunna skicka runt referenser mellan stacklagren när stacken byggs på
- När en objektsreferens försvinner från stacken tar garbage collectorn bort objektet från heapminnet

Kaffepaus

Recap: två motsatta algoritmer

- En binär sökning halverar problemet i varje nytt rekursivt anrop
- En rekursiv fibonaccialgoritm dubblerar problemet: varje nytt rekursivt anrop leder till två nya anrop ända tills basfallet är nått
- Kan också sammanfattas så här:
 - * Binär sökning har en logaritmisk tillväxt i effektivitet
 - * Rekursiv fibonacci har en exponentiell tillväxt i ineffektivitet

Naiva algoritmer

- Den rekursiva versionen av fibonacci som vi skapade i förmiddags är en naiv algoritm
- En naiv algoritm är den simplaste lösningen för ett problem, men nästan aldrig den mest effektiva

Exempel: Det enklaste sättet att hitta ett värde i en lista är att bara iterera genom den, men som vi såg tidigare är en binär sökning mycket mer effektiv

 Naiva algoritmer är ofta antimönster (anti-patterns). Antimönster är dåliga designlösningar som får negativa konsekvenser i längden

Ett bättre sätt att beräkna fibonacci

- Motsatsen till en naiv algoritm är en effektiv algoritm
- En effektiv algoritm bör inte bara minimera tidskomplexitet utan även använda minne effektivt (platskomplexitet)
- En lag inom beräkningsteori är att all primitiv rekursion även kan uttryckas med loopar
- Kan vi göra fibonaccialgoritmen mer effektiv genom att använda en for-loop i stället?

[Kodexempel]

Koden finns i klassen IterativeFibonacci.java i zipfilen

Vad får vi för tidskomplexitet?

- Iterativ fibonacci har tidskomplexiteten O(n)
 Rekursiv fibonacci har tidskomplexiteten O(2ⁿ)
- Kom ihåg att tidskomplexitet inte säger något om hur fort en algoritm exekveras, utan hur tiden påverkas av datamängden
- I det iterativa fallet dubblas tiden när antalet n dubblas:
 20 loopvarv om n = 20, 40 loopvarv om n = 40
 Den kommer dock att exekvera miljontals gånger snabbare än den rekursiva versionen
- I båda fallen kommer dock våra algoritmer bara att kunna beräkna ganska låga n-värden (n < 160). Varför?</p>

Primitiva datatyper är begränsade

- När talkedjor växer så snabbt som fibonacci (exponentiellt) är det lätt att överskrida gränsen för hur stora nummer som går att spara i en int
- Använd alltid long som data- och returtyp i stället för int när stora beräkningar sker
- Finns dock tillfällen då inte en long heller räcker till, som nu
- Dock ingenting ni generellt behöver tänka på (mest relevant inom kryptografi, maskininlärning, osv)

Dynamisk programmering

- Den iterativa versionen av fibonacci är ett exempel på så kallad dynamisk programmering, en optimeringsteknik
- Dumt namn: har egt. inget att göra med datorprogrammering (begreppet är matematiskt och myntades redan på 1950-talet)
- Finns två typer av dynamisk programmering:

```
Memoisering (Memoization)

Top-down-approach

Rekursiv approach
```

Tabulering (Tabulation)
Bottom-up-approach
Iterativ approach

 Idén är att spara resultaten från delproblem så att man slipper göra samma kalkyleringar flera gånger

Dynamisk rekursiv fibonacci

- Vi använde tabulering för att göra en iterativ lösning, men vi hade kunnat använda memoisering också och skapa en bättre rekursiv version
- En sådan algoritm behöver någon form av datastruktur för att spara tidigare beräkningar i så att vi slipper göra om dem
- Vanligast är att använda en array eller lista
- Precis som den iterativa versionen kommer den här algoritmen att få tidskomplexiteten O(n)

[Kodexempel]

Koden finns i klassen RecursiveFibonacciDynamic.java i zipfilen

Vad särskiljer en rekursiv algoritm?

- Både rekursion och iteration är en sorts upprepning. Skillnaden ligger i hur kontrollflöden, tillståndshantering och minnesallokering fungerar
- Rekursion sparar tillståndet (state) för variabler på stacken, till skillnad från loopar som inte kan utnyttja mer minnesresurser
- Använder parametrar för att skicka uppdaterad data
- Rekursion arbetar med stacken, iteration arbetar med heapen

Vanliga rekursiva algoritmer

- Divide-and-Conquer-algoritmer är naturligt rekursiva
 Exempel: Binär sökning, MergeSort, QuickSort
- Backtrackingalgoritmer och traverseringsalgoritmer brukar också använda sig av rekursivitet (vi ska prata mer om dem under vecka 7)
- Rekursion kan vara väldigt kraftfull, men också oerhört resurskrävande om den används felaktigt (ex: naiv fibonacci)

```
Sammanfattning av dagen, pt. 1
    Rekursiva - Finns i naturen

    Metoder som anropar sig själva

    mönster
                  – Behöver ett basfall
          Binär
                      - Divide-and-conquer
          sökning
                      - 0(logn)
           Rekursiv

    Tidskomplexiteten O(2<sup>n</sup>)

                          - Varje gång n ökar med 1 dubblas
           fibonacci
                            exekveringstiden
                Stacken
                            - Anledningen till att variabler har
                              en livslängd
                            - Vid varje metodanrop skapas en
                  - LIFO
                              activation frame
```

```
Sammanfattning av dagen, pt. 2
   Naiva

    Enklaste lösningen på ett problem

   algoritmer - Sällan den bästa (antimönster)
        Primitiva

    Har begränsat med minne

                     - Använd long för stora beräkningar
        Datatyper
             Kontroll- – Definierar programmeringsspråk

    Påverkar ofta tidskomplexiteten

             flöden
               Dynamisk
                                 Optimeringsteknik
                                  - Memoisering (rekursiv) eller
                programmering
                                    tabulering (iterativ)
```

Inför morgondagen

- Jag kommer skicka ut ett anslag med presentationen från dagens föreläsning
- Koppla av ett par timmar när ni kommer hem. Ögna sen genom presentationen en gång till under kvällen (saker fastnar bättre då)
- Ni kommer få en länk till Github i morgon där allt material, inklusive presentation + kodexempel från i dag, finns upplagt